

ОЦІНКА ПОКАЗНИКІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УРБАНІЗОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ ТА МІСТ УКРАЇНИ

ASSESSMENT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT INDICATORS OF URBANIZATION AREAS AND CITIES OF UKRAINE

У статті проведено оцінку показників сталого розвитку урбанізованих територій. Визначено національні завдання щодо досягнення 11 Цілі сталого розвитку «Сталий розвиток міст та громад». Здійснено аналіз показників: сталого розвитку щодо забезпечення доступності житла, забезпечення розвитку поселень і територій, сталого розвитку із виконання завдання щодо забезпечення своєчасного оповіщення населення про надзвичайні ситуації з використанням інноваційних технологій, стратегій місцевого розвитку, спрямованих на економічне зростання, сталого розвитку із виконання завдання щодо підвищення життєстійкості соціально вразливих верств населення. За кожним напрямом, за встановленими індикаторами, визначено їх динаміку за період 2015–2020 рр. та стан досягнення встановлених цільових орієнтирів на 2020 р. Проведено оцінку стану досягнення цілей сталого розвитку урбанізованих територій, зокрема міст та громад. Встановлено, що більшість цільових орієнтирів щодо виконання завдань сталого розвитку не було досягнуто, за досліджуваний період, що в свою чергу, обумовлюватиме ризики та загрози для безпеки урбанізованих територій в контексті неможливості дотримання прав, забезпечення інтересів та потреб суспільства, зокрема, щодо можливостей доступного житла, отриманні своєчасного оповіщення про можливі надзвичайні ситуації, загрози життю та здоров'ю, забезпечення здоров'я та благополуччя, захисту вразливих верств населення, забезпечення мінімізації негативного впливу на навколишнє середовище, у тому числі викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, збереження та відновлення екосистем тощо. Це все вимагає комплексної політики забезпечення безпеки урбанізованих територій, яка базуватиметься на концепції сталого розвитку та враховуватиме заходи щодо можливості протистояти викликам та загрозам як внутрішнього, так і зовнішнього середовища, швидко відновлюватися, у разі неможливості уникнення тих чи інших загроз.

Ключові слова: урбанізація, урбанізаційні процеси, сталий розвиток, безпека, державна політика.

The article evaluates indicators of sustainable development of urban areas. National tasks for achieving 11 Sustainable Development Goals "Sustainable Development of Cities and Communities" have been defined. An analysis of indicators was carried out: sustainable development in terms of ensuring the availability of housing, ensuring the development of settlements and territories, sustainable development in the implementation of the task of ensuring timely notification of the population about emergency situations using innovative technologies, local development strategies aimed at economic growth, sustainable development in the implementation of the task of increasing the vitality of socially vulnerable population groups. For each direction, according to the established indicators, their dynamics for the period 2015–2020 and the state of achieving the established targets for 2020 were determined. The state of achieving the goals of sustainable development of urbanized territories, in particular cities and communities, was assessed. It was established that most of the target guidelines for the implementation of sustainable development tasks were not achieved during the studied period, which, in turn, will cause risks and threats to the security of urban areas in the context of the impossibility of observing rights, ensuring the interests and needs of society, in particular, regarding the possibilities of affordable housing, receiving timely notification of possible emergency situations, threats to life and health, ensuring health and well-being, protecting vulnerable segments of the population, ensuring minimization of the negative impact on the environment, including emissions of pollutants into the atmospheric air, preservation and restoration of ecosystems etc. All this requires a comprehensive policy of ensuring the security of urban areas, which will be based on the concept of sustainable development and will consider measures for the ability to resist challenges and threats of both internal and external environments, to recover quickly, if it is not possible to avoid these or other threats.

Key words: urbanization, urbanization processes, sustainable development, security, state policy.

УДК 336.225.2(477)
DOI <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2022.28.41>

Сергієнко Л.В.

кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри національної безпеки,
публічного управління та адміністрування,
Державний університет «Житомирська політехніка»

Постановка проблеми у загальному вигляді. Усвідомлення людством необхідності пошуку шляхів щодо забезпечення подальшого розвитку не лише в економічному напрямі, що обумовило глобальні екологічні проблеми, забруднення навколишнього середовища та порушення екологічної рівноваги, а і у взаємозв'язку з екологічним та соціальним середовищем. Домінуючою концепцією є сталий розвиток, покликаний забезпечити економічне зростання без шкоди навколишньому

середовищу та із забезпеченням соціального консенсусу. На Саміті тисячоліття, у 2000 році, 189 країнами світу було прийнято Цілі розвитку тисячоліття. Натомість, у 2015 році, на Саміті ООН зі сталого розвитку, було затверджено 17 Цілей сталого розвитку та відповідні завдання щодо їх досягнення до 2030 року. Цілі сталого розвитку було адаптовано до національних особливостей та визначено національні завдання, індикатори та цільові значення щодо їх досягнення.

Як зазначено в Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» [10] «На початку тисячоліття Україна демонструвала відносно стійке економічне зростання, що сприяло покращенню соціальної ситуації в країні та справило позитивний вплив на досягнення Цілей Розвитку Тисячоліття (ЦРТ). У середньому темп приросту ВВП протягом 2000–2007 років становив близько 7,5%. За цей період ВВП України збільшився майже на 80%, а продуктивність праці – майже на 70%. Водночас позитивний економічний та соціальний поступ відбувся за умов формування в Україні сировинно орієнтованої експортної моделі розвитку, яка спиралася на конкурентні переваги, що виникали значною мірою завдяки дешевизні енергетичних і трудових ресурсів. Це створювало певну ілюзію конкурентоспроможності національної економіки й успішності відповідної моделі конкуренції, зумовлюючи зволікання з подоланням ключових системних диспропорцій та здійсненням структурних перетворень. Саме визначення завдань Цілей сталого розвитку може слугувати імпульсом для подальшого сталого розвитку країни».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемним питанням процесу урбанізації та його вплив на систему національної безпеки присвячено праці вітчизняних та зарубіжних вчених. Економічну безпеку урбанізованих територій досліджено в працях Засадко В.В. [4]. Аспекти екологічної безпеки урбанізованих територій розкрито в дослідженні Кіріна Р.С. [5], Бірюкова Д.С. [1]. Соціальна безпека міст як об'єкт дослідження висвітлюється в наукових працях Романовської Ю.А. [11], Борейко Н.М., Параниця С.П. [2]. Бреус С.В. [3] досліджував взаємозв'язок продовольчої безпеки з економічною безпекою регіонів державної безпеки. Віддаючи належне напрацюванням вчених у даному напрямі та не применшуючи їх наукові результати, вважаємо необхідним проведення комплексного дослідження сталого розвитку урбанізованих територій.

Метою статті є оцінка показників сталого розвитку урбанізованих територій та міст України.

Виклад основного матеріалу. У процесі адаптації Цілей сталого розвитку до національних особливостей було визначено національні завдання щодо їх досягнення із окресленням індикаторів, дезагрегуванням показників, їх цільових значень за роками та визначення відповідальних суб'єктів. Відповідно у межах Цілі 11 «Сталий розвиток міст та громад», у таблиці 1 подано національні завдання щодо її досягнення.

Щороку за окресленими національними завданнями проводиться моніторинг досягнення цілей сталого розвитку в Україні. «Моніторинг ЦСР в Україні є підґрунтям для вивчення тенденцій сталого розвитку України за кожним із 17 напрямів, відповідно до кожної цілі, та основою для подальшого стратегічного планування національного розвитку. Застосування комплексного підходу, використання різних джерел даних, як даних державних статистичних спостережень, так і адміністративних даних, надає основу для об'єктивного факто логічного аналізу, відповідно до міжнародних стандартів (evidence based analysis). Для моніторингу використовуються показники, дані за якими збираються та розробляються на постійній основі в рамках офіційної статистичної системи, відповідно до встановлених стандартів і методологій, та адміністративної звітності міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, установ, організацій» [8].

З метою оцінки показників сталого розвитку урбанізованих територій у розрізі 11 цілі «Сталий розвиток міст та громад», доцільно проаналізувати показники виконання національних завдань згідно даних моніторингових звітів [7, 8, 9]. Динаміка показників сталого розвитку щодо забезпечення доступності житла за період 2015-2020 рр. подано у таблиці 2.

Отже, щодо динаміки показників сталого розвитку щодо забезпечення доступності житла за період 2015-2020 рр., доцільно зауважити про встановлення наступних індикаторів виконання зазначеного національного завдання, а саме: 1. коефіцієнт платоспроможності позичальника; 2. охоплення територіальних одиниць України (регіонів), програмами із забезпечення доступним житлом різних категорій громадян (%).

Варто зазначити, що «коефіцієнт платоспроможності позичальника - співвідношення щомісячних витрат позичальника та членів його родини на обслуговування боргу за пільговим іпотечним кредитом, отриманим за рахунок коштів державного або місцевого бюджету та сукупного обсягу щомісячних доходів» [7].

У свою чергу, «максимальне значення коефіцієнт платоспроможності позичальника – 45%; дані для розрахунку коефіцієнта: щомісячний платіж позичальника за іпотечним кредитом (вартість (соціального) житла, процентна ставка за кредитом, строк кредиту); середньозважений грошовий дохід домогосподарства» [10]. Цільовий орієнтир на 2020 рік щодо забезпечення доступності житла не встановлено.

Таблиця 1

**Національні завдання щодо досягнення 11 Цілі сталого розвитку
«Сталий розвиток міст та громад» [10]**

Індикатор	Деагрегування	Цільові значення	Джерело
Забезпечити доступність житла			
Коефіцієнт платоспроможності позичальника, РПІ	-	2015 – 45 2020 – 40 2025 – 35 2030 – 30	Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву, Державна служба статистики України
Забезпечити розвиток поселень і територій виключно на засадах комплексного планування та управління за участю громадськості			
Частка регіонів, що затвердили і впроваджують регіональні стратегії розвитку та плани заходів з їх реалізації, розроблені за участю громадськості, %	За типом суб'єкта планування (області / м. Київ)	2015 – 80 2020 – 100 2025 – 100 2030 – 100	Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України
Забезпечити збереження культурної і природної спадщини із залученням приватного сектору			
Кількість об'єктів культурної та природної спадщини, які включені до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, одиниць	За типом спадщини (культурна / природна)	2015 – 7 2020 – 9 2025 – 11 2030 – 13	Міністерство культури України
Кількість пам'яток національного значення, включених до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, одиниць	-	2015 – 855 2020 – 1005 2025 – 1155 2030 – 1305	Міністерство культури України
Площа природно заповідного фонду загальнодержавного значення, % території країни	-	2015 – 3,72 2020 – 5,14 2025 – 7,38 2030 – 8,85	Міністерство екології та природних ресурсів України
Забезпечити своєчасне оповіщення населення про надзвичайні ситуації з використанням інноваційних технологій			
Рівень реконструкції загальнодержавної системи централізованого оповіщення населення, %	-	2015 – н/д 2020 – 20 2025 – 40 2030 – 60	ДСНС
Зменшити негативний вплив забруднюючих речовин, у т. ч. на довкілля міст, зокрема шляхом використання інноваційних технологій			
Обсяг викидів у атмосферне повітря забруднюючих речовин, % до рівня 2015 року	За типом джерел викидів (стаціонарні / пересувні)	Дані очікуються	Державна служба статистики України
Сумарний обсяг викидів в атмосферне повітря забруднюючих речовин від стаціонарних джерел, умовно приведений до оксиду вуглецю з урахуванням відносної агресивності основних забруднювачів, % до рівня 2015 року	За видом джерел викидів, та (окремо) за «локальними» токсичними забруднюючими речовинами (оксиди азоту (NOx), тверді частинки (PM10 та PM2.5), оксид вуглецю (CO), вуглеводні неметанової групи	2015 – 100 (48,28 ум. млн. тонн) 2020 – 95 2025 – 90 2030 – 85	Міністерство інфраструктури України, Міністерство екології та природних ресурсів України
	(NMVOC), діоксид сірки (SO ₂), поліциклічні ароматичні вуглеводні (ПАВ), окремі канцерогени, у т. ч. бенз(альфа) пірен, формальдегід, фенол, хлористий водень, фтористий водень, сірководень, аміак тощо) і парниковими газами (CO ₂ , N ₂ O, CH ₄)		
Сумарний обсяг викидів у атмосферне повітря забруднюючих речовин від пересувних джерел, умовно приведений до оксиду вуглецю з урахуванням відносної агресивності основних забруднювачів, % до рівня 2015 року	За видом джерел викидів, та (окремо) за «локальними» токсичними забруднюючими речовинами	2015 – 100 (14,09 ум. млн. тонн) 2020 – 95 2025 – 85 2030 – 70	Міністерство інфраструктури України, Міністерство екології та природних ресурсів України
Кількість міст, в яких середньодобові концентрації основних забруднюючих речовин в атмосферному повітрі перевищують середньодобові гранично допустимі концентрації, одиниць	За видами основних забруднюючих речовин	2015 – 23 2020 – 22 2025 – 20 2030 – 15	Український гідрометеорологічний центр, Міністерство інфраструктури України, Міністерство екології та природних ресурсів України, ДСНС, Державна служба статистики України
Забезпечити розробку і реалізацію стратегій місцевого розвитку, спрямованих на економічне зростання, створення робочих місць, розвиток туризму, рекреації, місцевої культури і виробництво місцевої продукції			
Кількість робочих місць у сфері туризму (середньооблікова кількість штатних працівників колективних засобів розміщування та суб'єктів туристичної діяльності України), тис. одиниць	-	2015 – 88 2020 – 100 2025 – 120 2030 – 150	Міністерство економічного розвитку і торгівлі України

Динаміка показників сталого розвитку щодо забезпечення доступності житла за період 2015-2020 рр.*

Показник	Показники за роками						Динаміка, за 2015-2020 рр.
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
Коефіцієнт платоспроможності позичальника, РТІ	0,36	0,50	0,28	0,23	0,19	0,34	-0,02
Охоплення територіальних одиниць України (регіонів), програмами з забезпечення доступним житлом різних категорій громадян, %	100	100	100	100	100	100	-

*розраховано на основі даних Міністерства розвитку громад та територій України за Моніторинговим звітом зі сталого розвитку (2021 р.) Державної служби статистики [9]

Оцінюючи досвід країн щодо забезпечення громадян доступним житлом, доцільно зазначити, що у багатьох країнах світу, у тому числі розвинутих країн, прослідковується криза житла, особливо що стосується соціального житла. «У 2016 році майже половина орендарів у США витратила понад 30% свого доходу на сплату оренди, а чверть – понад 50%. За оцінками Національної коаліції домогосподарств з низькими доходами, США потребують як мінімум 7,2 мільйона доступних осель» [6].

В Україні більше 90 % населення проживає у власному житлі, однак проблема полягає у необхідності його оновлення, адже «Велика кількість житлового фонду України була збудована ще за часів Радянського Союзу. За даними Держстату, станом на 2018 рік близько 89% домогосподарств живуть у будинках, зведених до 1990 року. Відповідно, без ремонтів і оновлення якість частини будинків щороку погіршувалася. Конструкції зношувались — це призводило до руйнування будинків. Житлові будинки, термін експлуатації яких перевищує 30 років, перебувають у незадовільному технічному стані і не відповідають сучасним вимогам енергоефективності, що обумовлює значні витрати енергії [12].

Таким чином, для реалізації завдання щодо забезпечення доступним житлом необхідно проводити житлову реформу, адже незадовільний стан житлової сфери в Україні з системними проблемами було констатовано ще до повномасштабного вторгнення росії. На сьогодні, російсько-українська війна обумовила погіршення ситуації та загострення проблем у житловій сфері, внаслідок інтенсивних та масштабних процесів внутрішньої міграції, руйнування житлових будівель, а також загроз повторного руйнування відбудованого житла. Це все свідчить про порушення базового права людини на житло згідно з Загальною декларацією прав людини ООН, а також обумовлює порушення інших базових прав людини – на сім'ю, здоров'я, безпеку, освіту тощо.

Щодо охоплення територіальних одиниць України (регіонів), програмами з забезпечення доступним житлом різних категорій громадян, то відсоток охоплення за аналізований період 2015-2020 рр. складає 100 %, тобто громадяни усіх регіонів України мають можливість взяти участь у програмах доступного житла. Однак, незважаючи на існування ряду програм доступного житла для громадян, вони не вирішують проблеми його обмеженої доступності, адже більшою мірою спрямовані на тих, хто вже має певний запас коштів. Також ситуація загострюється відсутністю єдиної житлової концепції та, як наслідок, ефективної державної житлової політики.

Динаміка показників сталого розвитку із виконання завдання щодо забезпечення розвитку поселень і територій виключно на засадах комплексного планування та управління за участю громадськості подано у таблиці 3.

Щодо показників сталого розвитку із виконання завдання щодо забезпечення розвитку поселень і територій виключно на засадах комплексного планування та управління за участю громадськості, було встановлено цільовий орієнтир на 2020 рік щодо охоплення регіонів, що затвердили і впроваджують регіональні стратегії розвитку та плани заходів з їх реалізації, розроблені за участю громадськості, це 100 %, тобто 25 регіонів. Кількість регіонів, що затвердили та впроваджують регіональну стратегію у 2015 році складала 22 одиниці, тобто 88 %, а у період 2016-2020 рр. аналогічний показник сягнув рівня 25 регіонів, тобто 100 %.

У той же час, перший етап регіональної стратегії та план заходів з її реалізації було зафіксовано у 16 регіонах у 2015 році, 24 регіонах – у 2016 році та 25 регіонах у 2017 році, тобто частка охоплення регіонів, що затвердили та впровадили регіональні стратегії 64 % у 2015 році, 96 % у 2016 році та до 2017 року цей показник сягнув 100 рівня.

Таблиця 3

Динаміка показників щодо забезпечення розвитку поселень і територій виключно на засадах комплексного планування та управління за участю громадськості*

Показник	Показник за роками					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Регіони, що затвердили і впроваджують регіональні стратегії розвитку та плани заходів з їх реалізації, розроблені за участю громадськості, %						
<i>Цільовий орієнтир, встановлений на 2020 рік, – 100% (25 регіонів)</i>						
Регіони, що затвердили і впроваджують:						
регіональна стратегія						
частка регіонів, %	88	100	100	100	100	100
кількість регіонів, од.	22	25	25	25	25	25
регіональна стратегія та план заходів з її реалізації (перший етап)						
частка регіонів, %	64	96	100	-	-	-
кількість регіонів, од.	16	24	25	-	-	-
регіональна стратегія та план заходів з її реалізації (другий етап)						
частка регіонів, %	-	-	52	84	92	100
кількість регіонів, од.	-	-	13	21	23	25

*розраховано на основі даних Міністерства розвитку громад та територій України за Моніторинговим звітом зі сталого розвитку (2021 р.) Державної служби статистики [9]

Таким чином, до 2017 року в усіх регіонах України затвердили та впровадили регіональну стратегію розвитку. У той же час, на другий етап реалізації регіональної стратегії, у 2017 році перейшли 13 регіонів, тобто 52 %, у 2018 році цей показник становив 21 регіон, тобто 84 %, у 2019 році – 23 регіони або ж частка охоплення регіонів – 92 %, та у 2020 році було досягнуто встановленого цільового орієнтиру – 100 % (25 регіонів).

Важливим напрямом щодо сталого розвитку територій є забезпечення безпеки населення. Динаміка показників сталого розвитку із виконання завдання щодо забезпечення своєчасного оповіщення населення про надзвичайні ситуації з використанням інноваційних технологій наведено у таблиці 4.

З позицій аналізу показників сталого розвитку із виконання завдання щодо забезпечення своєчасного оповіщення населення про надзвичайні ситуації з використанням інноваційних технологій, визначено індикатором рівень впровадження (створення, модернізації, вдосконалення) місцевих автоматизованих систем централізованого оповіщення населення.

У Національній доповіді [10] було встановлено цільовий орієнтир щодо досягнення даного завдання, який у 2020 році складав 20 %. На основі даних Державної служби з надзвичайних ситуацій, рівень впровадження систем централізованого оповіщення населення у 2015 – 2017 роках охоплював лише 0,05 % населення,

у 2018- 2019 роках даний показник збільшився до рівня 0,1 % та 0,2 %. У 2020 році зафіксовано підвищення показника впровадження систем централізованого оповіщення населення до рівня 4,8 %. Значне підвищення показника впровадження систем централізованого оповіщення населення обумовлено наступним.

«Місцеві автоматизовані системи централізованого оповіщення відповідно до Положення про організацію оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій та зв'язку у сфері цивільного захисту, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2017 р. № 733, створюються на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці (району, міста, об'єднаної територіальної громади). Відповідно до постанови Верховної Ради України від 17 липня 2020 р. № 807-ІХ «Про утворення та ліквідацію районів» більше ніж у 3 рази зменшилась кількість районів. Разом з цим, за звітний період на виконання пункту 9 Плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку та технічної модернізації системи централізованого оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11 липня 2018 р. № 488-р, проводилось впровадження місцевих систем централізованого оповіщення в регіонах України. Зазначене привело до зростання відсотку впровадження систем з 0,2 % до 4,8 %» [9].

Таблиця 4

Динаміка показників сталого розвитку із виконання завдання щодо забезпечення своєчасного оповіщення населення про надзвичайні ситуації з використанням інноваційних технологій*

Показник	Показник за роками						Динаміка, за 2015-2020 рр., п.с.
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
Рівень впровадження (створення, модернізації, вдосконалення) місцевих автоматизованих систем централізованого оповіщення населення, %							
Цільовий орієнтир на 2020 рік встановлено на рівні 20 %							
Рівень впровадження систем централізованого оповіщення населення, %	0,05	0,05	0,05	0,1	0,2	4,8	4,75

*на основі даних ДСНС України за Моніторинговим звітом зі сталого розвитку (2021 р.) Державної служби статистики [9]

Таблиця 5

Динаміка показників щодо стратегій місцевого розвитку, спрямованих на економічне зростання, створення робочих місць, розвиток туризму, рекреації, місцевої культури і виробництво місцевої продукції*

Показник	Показник за роками						Динаміка, за 2015-2019 рр.
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
Кількість зайнятих працівників у суб'єктах господарювання туристичної діяльності (код за КВЕД-2010 – 55.1, 55.2, 55.3, 79.11, 79.12), осіб							
Цільовий орієнтир на 2020 рік – 100 тис. осіб							
Україна	54421	55413	58588	62585	67358	-	12937

* за Моніторинговим звітом зі сталого розвитку (2021 р.) Державної служби статистики [9]

З початком повномасштабного вторгнення виникла проблема щодо оповіщення населення про повітряну небезпеку та інші загрози війни. ДСНС спільно з мобільними операторами розпочали роботу щодо створення єдиної системи оповіщення населення про надзвичайні ситуації, евакуацію та військову загрозу. Однак, руйнування критичної інфраструктури внаслідок російсько-української війни обумовлює необхідність пошуку альтернативних систем оповіщення населення про можливу небезпеку, у разі відсутності електроенергії та відповідно мобільного зв'язку.

Динаміка показників сталого розвитку із виконання завдання щодо забезпечення роботи і реалізації стратегій місцевого розвитку, спрямованих на економічне зростання, створення робочих місць, розвиток туризму, рекреації, місцевої культури і виробництво місцевої продукції наведено у таблиці 5.

Отже, щодо показників сталого розвитку із виконання завдання щодо забезпечення роботи і реалізації стратегій місцевого розвитку, спрямованих на економічне зростання, створення робочих місць, розвиток туризму, рекреації, місцевої культури і виробництво місцевої продукції, національним завданнями з досягнення Цілей сталого розвитку встановлено наступний індикатор – це кількість зайнятих працівників у суб'єктах

господарювання туристичної діяльності (код за КВЕД-2010 – 55.1, 55.2, 55.3, 79.11, 79.12).

У Національній доповіді [10] визначено наступні цільові орієнтири: 2015 рік - 88 тис. осіб; на 2020 рік – 100 тис. осіб; на 2025 рік – 120 тис. осіб; на 2030 рік – 150 тис. осіб. За зазначеним показником, у 2015 році, кількість зайнятих працівників у суб'єктах господарювання туристичної діяльності становила 54421 осіб, у 2016 році – 55413 осіб, у 2017 та 2018 роках – 58588 осіб та 62585 осіб відповідно. У 2019 році цей показник сягнув рівня 67358 осіб. У 2020 році даних не має, однак за період 2015-2019 рр. динаміка кількості зайнятих працівників у суб'єктах господарювання туристичної діяльності має позитивну тенденцію зростання, а саме на 12937 осіб у порівнянні з 2015 роком. Незважаючи на зазначене вище, за досліджуваний період, не було виконано завдань щодо виконання встановлених цільових орієнтирів.

З позицій досягнення соціальної стійкості в містах та громадах, важливою проблематикою є необхідність забезпечення потреб соціально вразливих верств населення. У межах Цілі сталого розвитку 1, що стосується подолання голоду, визначено показники щодо підвищення життєстійкості соціально вразливих верств населення, які наведено у таблиці 6.

Таблиця 6

Динаміка показників сталого розвитку із виконання завдання щодо підвищення життєстійкості соціально вразливих верств населення*

Показник	Показник за роками						Динаміка, за 2015-2020 рр.
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
Співвідношення рівнів бідності домогосподарств із дітьми та домогосподарств без дітей, рази							
<i>Цільовий орієнтир, встановлений на 2020 рік, – 1,6</i>							
Співвідношення рівнів бідності домогосподарств із дітьми та домогосподарств без дітей, рази	1,5	1,4	1,6	1,5	1,2	1,4	-0,1
<i>за типом місцевості проживання</i>							
міська	1,4	1,4	1,6	1,5	1,2	1,3	-0,1
сільська	1,5	1,5	1,6	1,6	1,3	1,5	-
Частка витрат на харчування в сукупних витратах домогосподарств, %							
<i>Цільовий орієнтир, встановлений на 2020 рік, – 50,0</i>							
Україна	54,6	51,4	49,6	49,4	48,5	49,2	-5,4
<i>за типом місцевості проживання</i>							
міська	53,5	50,3	48,7	48,4	47,1	47,4	-6,1
сільська	57,2	53,9	51,7	51,7	51,4	52,7	-4,5

*розраховано на основі даних Моніторингового звіту зі сталого розвитку (2021 р.) та Державної служби статистики [9]

У контексті виконання завдання щодо підвищення життєстійкості соціально вразливих верств населення, визначено наступні індикатори, а саме це: співвідношення рівнів бідності домогосподарств із дітьми та домогосподарств без дітей, за яким встановлено цільовий орієнтир на 2020 рік – 1,6 разів та частка витрат на харчування в сукупних витратах домогосподарств, за яким визначено цільовим орієнтиром на 2020 рік – 50 %.

Показник співвідношення рівнів бідності домогосподарств із дітьми та домогосподарств без дітей, за період 2015-2020 рр., коливався в межах від 1,6 разів (2017 році) до 1,2 разів у 2019 році. Загалом показник співвідношення рівнів бідності домогосподарств із дітьми та домогосподарств без дітей, за досліджуваний період, зменшився на 0,1 разів. У міській місцевості показник співвідношення рівнів бідності домогосподарств із дітьми та домогосподарств без дітей є нижчим чим у сільській місцевості, що свідчить про те, що у сільській місцевості проживає населення, що є більш вразливе з позицій бідності.

Щодо частки витрат на харчування в сукупних витратах домогосподарств, то загалом по Україні, за період 2015-2020 рр., зазначений показник знизився на 5,4 %, а саме з рівня 54,6 % у 2015 році до рівня 49,2 у 2020 році та загалом є нижчим за встановлений цільовий орієнтир по даному завданню. З позицій місцевості проживання, частка витрат на харчування в сукупних витратах домогосподарств,

за досліджуваний період, є вищою у сільській місцевості у порівнянні з міською. Так, у міській місцевості у 2015 році, частка витрат на харчування в сукупних витратах домогосподарств, складала 53,5 %, у 2020 році аналогічний показник знизився до рівня 47,4 %, тобто на 6,1 %. У той же час, частка витрат на харчування в сукупних витратах домогосподарств у сільській місцевості становила у 2015 році 57,2 % та до 2020 року зменшилася до рівня 52,7 %, тобто на 4,5 %. Однак, цей показник на 2,7 % вищий за встановлений цільовий орієнтир на 2020 рік.

Висновки. Таким чином, у процесі вивчення показників сталого розвитку урбанізованих територій та міст України згідно Національних цілей сталого розвитку в Україні до 2030 р., було проаналізовано національні завдання щодо досягнення 11 Цілі «Сталий розвиток міст та громад», а також деякі показники досягнення інших цілей, зокрема у частині забезпечення соціальної складової сталого розвитку територій. Так, проаналізовано показники сталого розвитку щодо забезпечення доступності житла; показники виконання завдання щодо забезпечення розвитку поселень і територій виключно на засадах комплексного планування та управління за участю громадськості; показники сталого розвитку щодо забезпечення збереження культурної і природної спадщини із залученням приватного сектору; показники сталого розвитку із виконання завдання щодо забезпечення своєчасного оповіщення населення про надзвичайні

ситуації з використанням інноваційних технологій; показники щодо зменшення негативного впливу забруднюючих речовин, у т.ч. на довкілля міст, зокрема шляхом використання інноваційних технологій; показники розробки і реалізації стратегій місцевого розвитку, спрямованих на економічне зростання, створення робочих місць, розвиток туризму, рекреації, місцевої культури і виробництво місцевої продукції; показники сталого розвитку щодо підвищення життєстійкості соціально вразливих верств населення; показники сталого розвитку із виконання завдання щодо зниження материнської смертності; показники щодо мінімізації смертності, якій можна запобігти, серед дітей віком до 5 років та показники сталого розвитку щодо забезпечення зниження на чверть передчасну смертність населення, у тому числі за рахунок впровадження інноваційних підходів до діагностики захворювань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бірюков, Д. С. (2013). Техногенні та екологічні проблеми урбанізації. Стратегічні пріоритети, (2), 135-141.
2. Борейко Н. М., Параниця С. П. Соціальна безпека як потенціал розвитку регіону України. Економіка та держава. 2020. № 5. С. 123–126.
3. Бреус, С. В. (2014). Проблеми забезпечення продовольчої безпеки як складової економічної безпеки України. Вісник Національного університету водного господарства та природокористування, (1 (65)), 476-481.
4. Засадко В.В. Економічна безпека урбанізованих територій України: Монографія. – Київ: НІСД. Видавництво ННВК «АТБ» – 2016. - 360 с.
5. Кірін Р.С. Правові інструменти реалізації стратегічних напрямів розвитку системи екологічної безпеки міста: міжнародний та європейський рівні. Economics and Law 2 (65) (2022): 39-55.
6. Луцька В. Доступне житло: як працює система в Україні та світі [Електронний ресурс] / В. Луцька // Хмарочос. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://hmarochos.kiev.ua/2020/04/07/dostupne-zhytlo-yak-pratsyuuye-systema-v-ukrayini-ta-sviti/>.
7. Моніторинговий звіт "Цілі сталого розвитку: Україна" – 2019 рік [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України / Публікації. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.
8. Моніторинговий звіт "Цілі сталого розвитку: Україна" – 2020 рік [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України / Публікації. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.
9. Моніторинговий звіт "Цілі сталого розвитку: Україна" – 2021 рік [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України / Публікації. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.
10. Національна доповідь «Цілі Сталого Розвитку: Україна» [Електронний ресурс] // Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Діяльність / Стратегічне планування та макроекономічне прогнозування / Стратегічне планування / Цілі сталого розвитку. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=938d9df1-5e8d-48cc-a007-be5bc60123b8&tag=TSiliStalogoRozvitku>.
11. Романовська Ю.А. Місто як об'єкт соціально-економічної безпеки. Проблеми економіки. No 3 (41). 2019. С. 171-177.
12. Як створити доступне, якісне та безпечне житло для всіх, хто його потребує [Електронний ресурс] // Аналітичний центр "CEDOS". – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://cedos.org.ua/researches/37-tez-pro-suchasnyj-stan-vyklyky-i-pryncyipy-novoyi-zhytlovoyi-polityky-v-ukrayini/>.